

Fig. 239. Hångsdala sn, Gisseberga. Runsten från sen tid. Efter Stephens, Gisseberga Runstenen (1864).

Om en runsten från sen tid funnen 1830 el. 1832 vid Gisseberga, Hångsdala sn, sedermera införlivad med Göteborgs museums samlingar, se G. Brusewitz, brev ²⁹/₅ 1863 t. B. E. Hildebrand jämte teckning (ATA), Victor Rydberg i *Göteborgs Handels och Sjöfartstidning* ¹⁵/₉ 1863, G. Stephens, *Gisseberga Runstenen* (i: *Göteborgs K. Vetenskaps och Vitterhets Samhälles Handl.*, ny tidsföljd, h. 9, 1864, s. 129 f.).

Hångsdala sn, prästgården.

K. Torins Register 1875 över försvunna runstenar upptar en »Runsten på Hångsdala prestgårds egor». Förmodligen åsyftas härmed en romansk, bladsirad gravsten utan runor, som står rest på prästgårdens ägor utanför norra kyrkogårdsmuren, eller måhända ett jordfast block med runinskrift, som nämnes i J. Fr. Mellin, *Beskrifning öfver Hångsdala* (1812), s. 156, och vilket av P. A. Säve i *Berättelse 1863*, s. 10, lokaliseras till Hångsdala »prestgårds åker, 'stadsgärdet'». Inskriften meddelar, att Torstanius Haquini Root, född i Hångsdala prästgård 9 augusti 1631, huggit runorna år 1668.

Härja sn.

Under rubriken Vartofta härad, Härja socken, i *Runurkunder* (1833) registrerar Liljegren nr 1357 »en sten, borttagen på 1770:talet, säges haft Runor». Uppgiften går tillbaka på följande uttalande av P. E. Lindskog i *En kortt beskrifning om Skara stift* 5 (1816), s. 232: »En stor, som förmenes, Runsten har stått ej långt från Härja, tills den på 1770-talet borttogs, hvilken efter berättelse, skall varit Konung Harjes Griftehäll».

Stenen har icke kunnat identifieras, och dess egenskap av runsten kan med skäl betvivlas.

141. Mularps sn, kyrkan.

Pl. 117.

Litteratur: A. Roland, PM ang. Mularps kyrka juni 1916 (ATA); Göteborgs Handels och Sjöfartstidning ³⁰/₆ 1916; VFT 3: 9–10 (1918), s. 117; O. Sjögren, Sverige 4 (1933), s. 374; Handlingar 1936–37 i ATA; S. Gardell, Gravmonument från Sveriges medeltid 1 (1937, rev. 1945), nr 677.

Äldre avbildning: Gardell a. a. 2 (1937, rev. 1946), s. 59.

Beträffande följande runor avviker Bureus' läsning från ovanstående: 2 i, 5 e, 18 t, 19 e, 21 o, 24 i. Torins läsning är i väsentliga delar lika med ovanstående, dock läses 21 e som ett punktformigt sk; 24 u och r. 26 äro olästa.

Ett namn *Æsgotr*, brukat vid sidan av det tämligen vanliga *Asgotr*, är icke tidigare känt. Begynnelse-runan (21) är något osäker och kan dessutom vara resultatet av felristning. Man bör därför icke utan vidare draga någon slutsats om en analogiskt efter *Asbiorn-Æsbiorn*, *Askell-Æskell* etc. begagnad, omljudd förled. Om *Asgotr* se Vg 66.

Runorna, som följa närmast efter namnet, torde ha inlett en bestämning till detta, t. ex. *frænda sinn* eller *harða godan dræng*.

Dimbo sn, prästgården.

Intill en gravhög 220 m. S 75° Ö om prästgården i Dimbo står enligt *Fornminnesinventeringen* 1927 en rest sten med runorna bmf. Ristningen är sentida.

Hångsdala sn, Gisseberga.

En tvåfasad, romansk gravsten med runinskrift förvaras i Mularps kyrkas vapenhus. Stenen, som är avslagen, är med järnkrampor fästad vid vapenhusets innervägg till vänster om ingången. Den påträffades 1916 av arkitekten A. Roland där den låg som trappsten vid västra ingången till kyrkan.

Sandsten. Bevarad längd 1,30 m., bredd 0,55 m. En järnkrok till dörrens fästande har slitit på stenen. Runinskriften, som är illa åtgången och delvis utplånad, är fördelad på tre rader, en rad på ena sidan om repstaven i stenens mittlinje, två på den andra. Fördjupningar, som kunde förmodas vara spår av runor, ilades tunt med kimrök av H. Jungner 1937. Utanför runraderna löper utefter översidans båda längsgående kanter en delvis starkt vittrad, reliefhuggen list med motiv av växtrankor, bl.a. kvastpalmetter.

Jungner har gjort följande förslag till rekonstruktion av inskriften:

erikr · þorsson · lit · gira · hualfstin · þenn · ifir · kunnar · asursson : þat · er · ret · huarium . . . : risæ ·

5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60 65

ob · firir : biþia : bater . . . stetti · ur · eilþi

70 75 80 85 90 95

Erikr Þorsson let göra hvalfsten þenna yfir Gunnar Assursson. Þat er rett hværium . . . resa up, fyrir biðia Pater . . . Standi ur elði.

Runspåren äro överlag ytterst osäkra. Endast runföljden **firir : biþia** (r. 72–81 enl. Jungner) i mellersta raden kan någorlunda säkert urskiljas. Jungners läsning och tolkning i övrigt måste snarast betraktas som gissning.

Det bevarade inskriftsfragmentet har — som också Jungners förslag går ut på att visa — med all sannolikhet ingått i en uppmaning till förbön för den dödes själ. En vädjan av liknande slag återfinnes på Vg 76 och Vg 81.

142. Näs sn, kyrkogården. Nu i Statens historiska museum.

Pl. 117.

Litteratur: T 102. K. Torin, Register 1875 (VFA); Kyrkostämmoprotokoll ²⁶/₈ 1901 (avskr. i ATA); S. Gardell, Gravmonument från Sveriges medeltid 1 (1937, rev. 1945), nr 699.

Äldre avbildningar: K. Pettersson, laverad teckning 1892 (ATA); VHAA:s Månadsblad 1903, fig. 9; S. Welin, teckning (VFA), träsnitt (i T 102); Gardell a.a. 2 (1937, rev. 1946), s. 131.

I Näs finnas nu inga runristningar kvar. Kyrkoinventariet 1829 innehåller följande notis, som avser vissa gravstenar, förmodligen även sådana med runinskrift. »På kyrkogården . . . hafva funnits flera grafstenshallar och grafstenar i form af ett likkistelock, af allmogen kallade Munkstenar; Men som desse till en del nedsjunkit i jorden och hindrade gräfningen för lik, så beslöto socknemännen vid Sockenstämma 1826 att desse Hallar och Stenar skulle bortrödjäs, hvilket och verkställdes. Några af dem användes till golf i Sacristian; de öfrige finnas ännu quar stående vid kyrkomuren.»

Den nuvarande kyrkan uppfördes år 1883. Före rivningen av den äldre kyrkan förvärvades 1877 två kistformiga gravstenar med runinskrift (Vg 143 och Vg 144, större fragmentet) av Statens historiska museum. År 1901 inköpte museet från församlingen dessutom en dopfunt och ytterligare fem gravstenar och gravstensfragment, bland dem Vg 142 och Vg 145 samt det mindre fragmentet av Vg 144.

Vg 142 utgör överdelen av en korsprydd liljesten med reliefhuggen runinskrift. Den har alltså tidigare haft sin plats på Näs kyrkogård. Nu förvaras den i Statens historiska museum under inv.nr 11.508.

Sandsten. Längd 0,90 m., bredd 0,51 m., tjocklek 0,18 m. Till sin ornamentala formgivning påminner den starkt om Vg 99. Runinskriften är anbragt längs stenens övre kortsida. Själva kanten utgör bas för runorna.